

IZVJEŠĆE O SUDJELOVANJU NA 21. DANU AUSTRIJSKIH POVJESNIČARA I 26. AUSTRIJSKOM ARHIVSKOM DANU

Beč, 6. do 8. svibnja 1996.

Bili smo nazočni, u svojstvu predstavnika Hrvatskog arhivističkog društva, Savjetovanju austrijskih povjesničara i arhivista. Savjetovanje se održavalo od 6. do 10. svibnja 1996. u reprezentativnim dvoranama bečke Gradske vijećnice. Glavni organizatori skupa bili su Savez austrijskih povjesničara i povijesnih društava i Savez austrijskih arhivista, uz potporu bečkog Gradskog i zemaljskog arhiva Donje Austrije i Društva za povjesnicu grada Beča. Posebno veliki broj uzvanika i svečarska atmosfera skupa može se pripisati istovremenoj proslavi značajne obljetnice našega domaćina, milenijuma najstarijeg spomena imena Austrije u tzv. "Ostarrichi povelji" iz 996. godine.

Svoje jednodnevno savjetovanje arhivisti su održali u ponedjeljak, 6. svibnja. Glavna tema ovogodišnjeg arhivskog dana glasila je "Od pergamene do CD-ROM-a, obrazovna zadaća austrijskih arhiva". Prije početka radnog dijela, skupu su se obratili: ravnatelj Austrijskog državnog arhiva Lorenz Viholecky, u ime organizatora ravnatelj Gradskog i zemaljskog arhiva i predsjednik Saveza austrijskih povjesničara i povijesnih društava Ferdinand Opll, u ime gradskih vlasti ravnatelj gradskih magistrata Ernst Theimer, a u ime stranih gostiju, predstavnik Mađarske.¹ Govornici su istaknuli veliku informacijsku i kulturnu ulogu arhivske djelatnosti te potrebu za još širim otvaranjem uprave prema javnosti putem arhiva.

Prvo uvodno tematsko predavanje održao je profesor Gradačkog sveučilišta Gerhard Pferschy. On kulturnu ulogu arhiva postavlja u kontekst potreba građanstva, znanosti i uprave za informacijama. Zalaže se za osmišljavanje posebne misije arhiva, koja će dovesti do produbljenja kulturne i političke svijesti javnosti. Raznovrsnom javnom djelatnošću (organizacijom predavanja za učenike, postavom izložaba, suradnjom sa sveučilištima), moguće je skrenuti publici pažnju na značenje pisanih izvora u izgradnji vlastitog identiteta. Kulturnim i javnim djelovanjem arhivi jačaju svoju ulogu i utjecaj u kulturnoj politici. U tom kontekstu značajni su i zahtjevi što ih pred austrijske arhive postavlja Europska unija. Od njih se traži da arhivski materijal bude dobro sređen, da se uvede duže radno vrijeme arhivskih ustanova te veća dostupnost, ali i zaštita podataka. Pferschy je nadalje ukazao na sve veći broj pismenih podnesaka koji pristižu na adresu arhiva, pa postavlja pitanje koliko se daleko može ići s povećanjem savjetodavne uloge arhiva nauštrb njihova istraživačkog rada?

---

¹ Na službenom popisu sudionika cjelokupnog bečkog savjetovanja (arhivisti i povjesničari) navedeno je 407 imena iz Austrije, Njemačke, Mađarske, Slovačke, Italije, Slovenije, Švicarske, Francuske, Rumunjske, Hrvatske i Češke.

Drugo predavanje je održao zamjenik ravnatelja Gradskog i zemaljskog arhiva Peter Csendes. Tema njegova izlaganja bila je odnos između arhiva i povijesnih društava. Sakupljačka djelatnost Muzejskog društva 30-ih godina prošlog stoljeća može se čak smatrati temeljem Zemaljskog arhiva. Kasnije, 50-ih godina, kadrovi iz Državnog arhiva surađuju na Sveučilištu s članovima povijesnih društava pri izradi predavanja na temu zavičajne povijesti. Godine 1853. osnovano je i Društvo za starine. Nakon Prvog svjetskog rata, 1920. osnovano je Društvo za povjesnicu grada Beča. Nositelji djelatnosti bili su svećenici i učitelji, a arhivisti se javljaju kao podupirući članovi s predavanjima o zavičajnoj povijesti. Rad Društva se obnavlja nakon Drugog svjetskog rata i upravo mnogi arhivisti daju njegovom djelovanju novi zamah. Danas su arhivisti prisutni na svim dužnostima u povijesnim društvima, no najviše kao tajnici (s najviše obveza). Csendes smatra da je još uvijek premala zastupljenost arhivista u upravama povijesnih društava. Sudjelovanjem arhivista u radu povijesnih društava otvara se polje utjecaja na tri plana: 1. mogućnost širenja stručnog upliva u obradi povijesnih sadržaja, 2. prilika za ciljano djelovanje na pojedine grupe putem produbljenih stručnih predavanja i 3. poticanje lokalnih udruga na aktivnosti od šireg povijesnog značenja.

Predavanje o obrazovnom radu s učenicima i studentima u arhivima, Karl Spreitzhofer iz Graza započeo je anegdotom o dvojici učenika završnih razreda osmoljetke. Oni su u arhiv stigli s namjerom da istraže porijeklo svojih prezimena, prezimena svojih drugova, profesora, porijeklo toponima svog rodnog mjesta itd. Anegdota je poslužila izlagaču kao impostacija za dva problemska sklopa. Kao prvo, pokazalo se da prirodna mladenačka znatiželja, ako je na stručan način usmjeravana, može rezultirati ozbiljnim istraživačkim pokušajima i trajnim zanimanjem za rad s arhivalijama. Uz pomoć stručnog osoblja i uz poticajno djelovanje nastavnika, može se obrazovati idealan arhivski korisnik: on zna što traži, zašto i gdje; kad mora biti samostalan u radu, a kad mora potražiti savjet arhivskog osoblja. Drugi aspekt ove priče ukazuje na nedovoljan broj stručnog osoblja u arhivima, koje bi učenike sustavno pripremalo na rad s arhivalijama. U Štajerskoj je takva suradnja sa svim vrstama škola i inače novost. Različita je koncepcija obrazovnog rada s gimnazijama, obveznim školama i stručnim školama. Gimnazijalcima se nastoji na jednostavan način ukazati na konkretnost i na pravni značaj arhivalija. Ukazuje se na činjenicu da je gotovo svako školničko znanje nastalo na temelju podataka pohranjenih u arhivima.² S učenicima obveznih škola rade se jednostavna genealoška istraživanja u stilu

---

² Zornost izrečenoga se pritom postiže tako, što se ukazuje na arhivske podloge konkretnih nastavnih jedinica.

"Omi-Opi Kunde"³. Polaznici stručnih škola dolaze malo u arhiv, ali oni koji dolaze, čine to redovito. Primjerice, stolari i tesari u arhivu studiraju izvedbene nacрте starih gradnji, kako bi se osposobili za restauratorske vještine. U arhivu stručna znanja stječu i studenti, koji se pripremaju za nastavnička zanimanja. Oni često svoje diplomske radove pišu na temelju arhivske građe. Za učitelje povijesti u osnovnim školama priređuju se predavanja o tome kako znanje iz arhivalija dopijeva u školske udžbenike.

Walter Brunner, također iz Graca, svoje je predavanje o arhivskom obrazovanju odraslih započeo kritičkim zapažanjem o pobudama koje odrasle dovode u arhiv. Oni su puni predrasuda, često u arhiv dolaze tek da bi istražili svoje arijevske i plemićko porijeklo, puni su antisemitizma i antiprotestantizma. Savjetodavnoj službi u arhivu Brunner pridaje stoga i prosvjetiteljsku misiju: genealoška istraživanja mogu lako pokazati kako u Austriji prevladava mješavina raznog etnosa, interes za dvor i plemstvo može biti dobar povod da se građaninu rasvijetli upravna struktura Carstva, a kod običnih ljudi valja, na temelju uvida u arhivske izvore, razvijati kritičku svijest prema ustaljenim istinama i "udžbeničkom" znanju. Seosko stanovništvo se na arhivskim seminarima susreće sa svojom do tada neosvijještenom tradicijom. Arhivi mogu puno učiniti za obnovu identiteta kod seoskog pučanstva. Upućivanjem na samorodne vrijednosti seoske kulture, lokalno pučanstvo možemo pridobiti za skrb o očuvanju društvenih običaja, graditeljskog naslijeđa ili starih obrta. Arhivski seminari se održavaju i za studente i nastavnike. Studenti koji svoj diplomski rad izrađuju na temelju arhivskih izvora, zbog slabog poznavanja latinskog jezika sve se više odlučuju za suvremene teme, a zanemaruju srednjovjekovnu povijest. Posebni seminari se održavaju za nastavnike, s vježbama čitanja i interpretiranja izvora. Grboslovna referada u svojim predavanjima do lokalne povijesti dolazi preko tumačenja mjesnog heraldičkog znamenja. W. Brunner je predavanje zaključio u literarnom zanosu, anegdotom vezanom za temu "arhivske muke". Povjestica govori o seljaku koji je u arhivu tražio potvrdu za obiteljsko pravo ribarenja. Našavši se ispred gomile njemu nerazumljivog pisanog materijala, lakonski je zaključio da su arhivi gori od sifilisa.

U svojem se izlaganju Helmut Kretschmer iz Beča osvrnuo na obrazovnu zadaću i javnu djelatnost arhiva. Temeljna pretpostavka za sustavno obavljanje javne djelatnosti arhiva posebne su arhivske izložbene prostorije. Godišnje bi valjalo organizirati 3 do 4 manje izložbe s temama iz gradske povijesti, o pojedinim jubilejima, o specifičnim pojavama iz regionalne povijesti ili pak transregionalne

³ Pritom se učenike nastoji zainteresirati za temu tako što im se pokazuju izvori u kojima se nalaze podaci o njihovim precima (školski imenici, razne druge matrikule itd.).

izložbe u suradnji s drugim arhivima. Uz organizaciju izložaba neizostavno ide i tiskanje kataloga i letaka. Kao posebno uspješne pothvate Gradskog i zemaljskog arhiva, predavač je istaknuo izdavanje povijesnog atlasa Beča i niza atlasa drugih gradova Austrije.⁴ Nadalje je govorio o konkretnoj izložbenoj aktivnosti Gradskog i zemaljskog arhiva u Beču, te o nekim tehničkim pojedinostima vezanima uz tu djelatnost. Posebno je istaknuo potrebu veza s medijima i suradnje s nekim specijaliziranim ustanovama, kao što je gradsko turističko društvo. Nabrojao je pojedinačne kontakte arhiva s medijima, posebno televizijske intervjuue koje su davali autori gradskih izložbi. Najnoviji oblik javnog djelovanja arhiva jest zastupljenost na Internetu putem službi zemaljskog magistrata. U odgovoru na pitanje u diskusiji, do koje razine ide arhivska uključenost u Internet, rečeno je da se tamo mogu naći osnovne obavijesti o fondovima i o djelatnosti arhiva.

Sljedeća dva izlaganja bila su za nas posebno zanimljiva. Kolege iz Salzburga i Innsbrucka predstavile su, nama u Hrvatskoj slabo poznatu, arhivsku djelatnost na izobrazbi mjesnih kroničara. Kroničarstvo kao arhivska disciplina, sudeći bar po onome što smo čuli na Arhivskom danu, sveprisutni je heuristički temelj zavičajnih povjesnica u ove dvije austrijske pokrajine. Mjesne i seoske zajednice, škole i druge obrazovne i kulturne ustanove, gotovo obvezno izrađuju godišnje "preglede događaja". O razlozima buđenja zanimanja arhivskih ustanova za navedenu temu, o salzburškim seminarima za kroničare, govorio je Fritz Koller. Poticaj za organiziranje seminara on bilježi u razrješenju dugogodišnje kontroverzije između sveučilišta i institucije mjesnog kroničarstva. S jedne je strane stajala opravdana kritika znanstvenih krugova na račun kakvoće zavičajnih povjesnica, koje de facto nastaju iz djelatnosti mjesnih kroničara, a s druge strane, svijest od kolike je vrijednosti ta intimna povezanost mjesnih zaljubljenika sa svojim zavičajem. Arhivi su odabrali srednji put, pa se tako već više od desetljeća (od 1985. jednom, a od 1990. dvaput godišnje) organiziraju seminari za sastavljače zavičajnih kronika. Tu se uči i vježba diplomatska analiza na tekstovima, od srednjovjekovnih do onih nastalih na elektronskom mediju, kako bi se stvorile pretpostavke za krajnje savjesno baratanje s izvorima za mjesnu povijest. Također se poučava i o tehnikama zaštite i konzerviranja, kako papira, tako i drugih medija. Česti polaznici seminara, što ih u prosjeku pohađa 40-50 osoba, su upravo počasni općinski arhivari. Cilj seminara je stvoriti pretpostavke za ozbiljan rad na lokalnoj povjesnici, što znači da se valja kanići improvizacija. Amateri moraju biti svjesni svojih dosega i samokritički prepuštati izvjesne teme znanstvenicima. Susreti između znanstvenika i amatera (mjesnih kroničara), pokazali su se više nego korisni. Ovi potonji su dobri informatori o događajima "na terenu",

---

⁴ Pristupovali smo prezentaciji tri novoizdana gradska atlasa, no o tome kasnije.

neizostavni neimari narodnog kulturnog blaga, kulturni radnici negdje između arhiva i zavičajnih muzeja. Na kraju je predavač naglasio da u Salzburgu ne postoji namjera institucionalizacije kroničarstva te da će se i nadalje težiti raznolikosti, a ne jedinstvu.

Potpuno drugačija iskustva iz Tirola, prenio nam je Sebastian Holzl iz Innsbrucka, s referatom o unapređenju tirolskog kroničarstva. U Tirolu se od 1960-ih godina sustavno potiče institucionalizacija kroničarske službe. Motiv je pronađen u ubrzanim socioekonomskim promjenama, koje su upravo tada zahvatile tirolsko selo, prijeteci da potpuno izbrisu tamošnje autohtone kulturne osobitosti. Uočeno je da razvijeno i sveobuhvatno mjesno kroničarstvo može bar ublažiti taj neminovni gubitak, pa se tako započelo s izobrazbom kadrova za vođenje seoskih kronika. Mnogi načelnici općina su podržali tu ideju i materijalno poduprli glavnog pokretača čitavog projekta – Tirolski zemaljski arhiv. Pod vodstvom tog arhiva organiziraju se seminari za kroničare, pokreće se specijalizirani stručni časopis, a 1973. osnovana je i Udruga mjesnih kroničara. Time se u stvari kroničarstvo osamostaljuje, pa Zemaljski arhiv sve više dobiva savjetodavnu ulogu. Država također potpomaže ovu važnu društvenu ustanovu, pa je pri zemaljskoj vladi zaposlen referent zadužen za kroničarstvo, a dotira se i tirolski "Kulturwerk" u kojem se jedan djelatnik profesionalno bavi kroničarskom službom. Sredinom 1970-ih preko 300 općina može se podičiti svojom zavičajnom kronikom. Posebno dobri učinci polučeni su tamo gdje je stvorena dobra suradnja s učiteljima, koji i sami često obavljaju dužnost mjesnog kroničara, te sa školskim inspektorima. Arhiv i nadalje pomaže kod mikrofilmiranja građe, konzervacije i restauracije, organizacije seminara, kao i savjetodavnim uslugama. U najnovije vrijeme u velikom je zamahu izložbena aktivnost kroničara.

Predavanje o didaktičkom oblikovanju obavijesnih pomagala održala je Christiane Thomas iz Beča. Očekivanja od heurističke vrijednosti obavijesnih pomagala ona ocjenjuje općenito pretjeranima. Iskustvo i znanje arhivista u radu s korisnicima je nezaobilazno, a osobni kontakti s njima pomažu u razbijanju psihološke barijere s kojom ovi često pristupaju arhivskom gradivu. No, budući da je obrazovni stupanj suvremenih diplomanata sve niži, u pravilu nisu izgrađeni niti temeljni pojmovi potrebni za rad s našastarima u arhivima. Tu činjenicu pri oblikovanju obavijesnih pomagala valja uzeti u obzir i ne pretjerivati s uporabom stručnih izraza. Arhivisti moraju neprekidno produbljivati svoja specijalistička povijesna znanja, kako bi pri izradi inventara bili u stanju prikazati ono što je relevantno. S obzirom na velike regionalne raznolikosti, ne može se polučiti neko jedinstveno pravilo u izradi pomagala za sve arhive jedinstveno. Što je gradivo starije, teže ga je katalogizirati, pa je izrada odgovarajućih kazala od najveće važnosti. Korisni su također povijesni uvodi s bilješkom o povijesti oblasti čije arhivalije se podastiru, hijerarhijskim odnosima unutar određenog sustava i drugo. Korisnika prije uporabe pomagala valja uputiti u način kako naručiti za korištenje neku arhivsku jedinicu iz našastara, kako ju citirati,

kako se postojeće "rupe" u gradivu mogu informacijski nadoknaditi. Apsolutno se držeći načela provenijencije, ne treba zanemariti niti izradu tematskih inventara, kao nadgradnje primarnih obavijesnih pomagala. Na kraju, autorica je ukazala na vrijednost izrade glosarija s pojmovima iz povijesti uprave, rječnika izdanja bliskih nastanku građe, raznih metričkih pomagala i konkordancija, što sve pridonosi ispravnom čitanju povijesnih izvora.

O doprinosu arhiva u fakultetskom obrazovanju, referat je pripremio Leopold Auer iz Beča. Temeljnu zadaću on pritom vidi u povezivanju arhiva i znanstvenog rada. Studenti koji u arhiv dolaze sa znanstvenim projektima, upravo tu, putem kritičke analize izvora, imaju priliku izoštriti svoj znanstveni um. U arhivu oni stječu prisnost s netiskanim izvorima, upoznaju prošlost predmeta svoje studijske grupe, a razumijevanje načela provenijencije koje se u tim istraživanjima stječe, pokazalo se kao izvrsno metodičko sredstvo u fakultetskom obrazovanju. Nažalost, arhivisti često pritom moraju nadomjestiti nedostatke u obrazovanju kod studenata. Važan je i samozatajni savjetodavni doprinos arhivista pri izradi pismenih radova diplomanata i disertanata. Svojim poznavanjem značaja i cjelovitosti pojedinih arhivskih fondova arhivist često utječe na odabir i koncepciju teme. Kako bi mogao uspješno ostvarivati svoju ulogu važne karike u znanstvenom lancu, arhivist mora držati korak s razvojem znanstvenih metoda. To se postiže brigom za obrazovanje samih arhivista. Tu najznačajniju ulogu ima Institut za austrijsku povijest, kao glavni nositelj obrazovnih programa za arhiviste. No, studij arhivistike je zbog intenzivnih obrazovnih postupaka s unikatnim predlošcima, moguće organizirati samo s malim grupama studenata.

Nakon ovog izlaganja razvila se kratka diskusija oko pitanja mogu li se unikati i originali koristiti kao didaktičko sredstvo u obrazovnom procesu. C. Thomas je istaknula da ništa ne može zamijeniti značenje originalnih povelja. Općenitost unikatnošću važan je didaktički čimbenik u pridobivanju studenata za rad s izvorima. Rad s unikatima valja dakako organizirati s manjim grupama do 12 studenata i pod stalnim nadzorom. Nadalje je u diskusiji istaknuto da se obrazovni proces nikako ne smije odreći izvornika. No, kada se, primjerice, radi na diplomatskoj analizi isprava, treba svakako koristiti samo kopije.⁵

Alfred Ogris iz Celovca osvrnuo se na intrigantnu temu o arhivima i politici. Pritom politiku definira kao zbir svih društvenih interesa, a ne kao stranačku politiku. Arhivi su svojevrсни seizmografi političkih zbivanja, budući da u prijelaznim vremenima naglo raste zanimanje političara za određene povijesne teme. Arhivi tada, iako u ulozi servisa politike, imaju priliku nametnuti svoje stroge kriterije kritičnosti i

---

⁵ Po žustrini ove kratke rasprave zaključujemo, da je diskusija o uporabi originala u obrazovanju s arhivalijama "kurentna" tema u austrijskim arhivističkim krugovima.

objektivnosti. Doticaje arhiva i politike A. Ogris razlaže u četiri točke. Prva je odnos prema arhivskom prostoru. On nabraja nekoliko slučajeva iz kojih se razabire kako je položaj pojedine arhivske ustanove u sustavu društvenih interesa utjecao na rješavanje njenih prostornih problema.⁶ Druga točka tematiziranog odnosa jest rad arhiva s javnošću. Arhivi pripremaju tvarnu podlogu (pisane izvore) za rasvjetljavanje djelovanja uprave i politike te za pravnu sigurnost građana. Nadalje, oni se podastiranjem argumenata plodonosno uključuju u političke rasprave u vezi s obilježavanjem pojedinih jubileja. S time je povezana i treća dodirna točka između politike i arhiva u kojoj se arhivi, u kontroverzijama o pojedinim događajima od zemaljskog značaja, stavljaju na stranu znanosti. Arhivi mogu posebice uspješno dati svoj doprinos u borbi protiv ideologizacije znanosti. Na kraju, autor je istaknuo i međunarodne aspekte dodira arhiva i politike: veze Austrije sa zemljama nasljednicama Carstva, a vezano uz pitanja sukcesije; suradnja u radnoj grupi Alpe-Jadran i drugo.

Posljednje predavanje 26. Austrijskog arhivskog dana odnosilo se na obrazovni rad gradskih arhiva. O tome je izvijestio ravnatelj Gradskog arhiva u Innsbrucku Franz Hye, dajući ocjenu položaja i ulogu gradskih arhiva u krajobrazu kulturnih ustanova, na temelju iskustva u radu arhiva čiji je ravnatelj. U gradskim arhivima uglavnom je jedan čovjek nositelj svih aktivnosti ustanove, za što je potrebno puno entuzijazma. Zauzvrat gradski arhivar postaje ponajbolji poznavatelj lokalne povijesti, čime stječe i posebnu bliskost i povjerenje građanstva. Pritom on ne smije podržavati neutemeljene gradske mitove i legende, već ih mora, s obzirom da radi na izvorima, raskrinkavati. Nadalje je F. Hye istaknuo neke od aktivnosti gradskih arhiva, kojih u Austriji ima 177. Tu je poglavito izložbena djelatnost, zahvaljujući kojoj gradski arhivi često postaju i najvažnije mjesne kulturne ustanove, a zatim i rad na zaštiti i obilježavanju spomenika kulture. Neki su arhivi čak postali nositelji kulturnog oblikovanja izleta. Gradski arhivi sudjeluju u stalnom obrazovanju nastavnika, vode gradske kronike, a rade i na razvoju elektronske obrade podataka. Poneki izdaju stručne i znanstvene časopise najviše razine (primjerice arhivi u Beljaku i Linzu) te organiziraju međunarodne simpozije, od kojih je nabrojio neke s područja genealogije i heraldike.

Za čitavo vrijeme odvijanja stručnog savjetovanja, u jednoj od pokrajnjih dvorana prikazivana je arhivska uporaba CD-ROM-a. Projektom Zemaljskog i gradskog arhiva "skanirane" su na CD-ROM povelje i neke druge posebno vrijedne arhivalije, a uz njih su snimljena i odgovarajuća regesta. Pretraživanje se obavlja s pomoću računala i odgovarajućih signatura. Regesta uz dokument, za razliku od

⁶ Najnoviji primjer za to je projekt premještanja Zemaljskog arhiva Donje Austrije iz Beča u Sankt Pölten.

same isprave, moguće je pretraživati i po ključnim riječima. Slika dokumenta na računalnom displeju vrlo je vjerna izvorniku, a pojedini se dijelovi mogu povećavati i zasebno tiskati. U odnosu na mikrofilm, lakše je i brže rukovanje tim novim medijem, koji k tome, kao što smo rekli, pruža i predodžbu vjerniju izvorniku. To nije zanemarivo s obzirom na uobičajenu psihološku odbojnost prema mikrofilmu. No, snimanje na CD-ROM još uvijek je skuplje od mikrofilma, a njegovo javno korištenje je za sada ograničeno i nizom pravnih pitanja.

Na kraju valja spomenuti, da smo nakon dogovora s organizatorima, prisutnima stavili na raspolaganje kraći referat na temu kulturno-povijesne djelatnosti Hrvatskog državnog arhiva i Povijesnog arhiva Rijeka.

U utorak, 7 svibnja 1996, započeo je s radom 21. Austrijski dan povjesničara. Glavna, vrlo općenito postavljena tema bila je "Austrija u evropskoj povijesti". Povjesničari su radili u čak 20 sekcija, usporedno su se držala predavanja u četiri, a mi smo sudjelovali u radu tri sekcije.

Prije početka rada sekcija, ravnatelj Gradskog i zemaljskog arhiva Ferdinand Opll predstavio je u zgradi Gradske vijećnice tri nova sveska austrijskih atlasa za gradove Graz, Innsbruck i Salzburg. Riječ je o dugoročnom projektu ovoga Arhiva, koji ostvaruje njegov Kartografski odjel u suradnji s pojedinim zemaljskim i gradskim arhivima diljem Austrije. S ova tri sveska dovršen je ciklus atlasa glavnih pokrajinskih gradova. Ta vrijedna izdanja, raskošno opremljena i obogaćena opširnim stručnim tekstom, sadrže niz povijesnih, topografskih i specijalnih karata. Nakon predstavljanja posjetili smo Kartografski odjel, a stručni kartografi su uz pomoć najsuvremenije računalne opreme prikazali neke od tekućih faza u izradi jednog gradskog atlasa.

Prvoga dana povjesničari su radili u šest sekcija, a mi smo bili nazočni radu Sekcije za vojnu povijest, u kojoj su održana četiri predavanja. Uvodno predavanje održao je ravnatelj Vojnopovijesnog muzeja u Beču M. Rauchensteiner, nastojeći u njemu pojmovno utemeljiti sintagmu "zakleta neprijateljstva" kroz povijest. Kronologiju sukoba između Austrije i pojedinih država iznio je P. Broucek, arhivist u Ratnom arhivu u Beču. O Slavenima, kao tradicionalnim neprijateljima Austrijanaca, govorio je umirovljeni glavni ravnatelj Austrijskog državnog arhiva Kurt Peball. Spominjući knjigu "Ratne trublje i mediji u ratu", govorio je o etničkim stereotipima i predrasudama, o povijesti slavenskih država i o ukorijenjenoj odbojnosti prema svemu slavenskom. Predavanje o neprijateljstvima između Austrije i Francuske održao je M. Hochedlinger iz Vojnopovijesnog muzeja.

Drugoga povjesničarskog dana djelovale su: Sekcija za pra- i ranu povijest i provincijalnorimska istraživanja, Sekcija za numizmatiku i povijest novca, Sekcija za povijest radničkog pokreta te Sekcija za heraldiku, genealogiju i prozopografiju,

čijem radu smo bili nazočni. O nekim heraldičkim dvojabama vezanima za insignije cara Friedricha III. govorio je F. Hye, a veći dio predavanja praćen je dijapozitivima. Ivan Bertenyi, gost iz Mađarske, pripremio je rad o grbovnici ugarskog plemića Simona Barrwysa iz 1417. godine. Tzv. Bečki grbovnik (*Das Wiener Wappenbuch*), koji se vodio od 1626. do 1736. godine, predstavio je Heinrich Berg. Za izradu grbova pojedinih staleža i grupa dužnosnika, kao heraldička osnova poslužili su grbovi pojedinih habsburških nasljednih zemalja, pa se tako grb Kraljevine Hrvatske javlja kao podloga za ilustraciju grba "gospode vijećnika". O novoj pomoćnoj znanosti – prozopografiji, poticajno je izlaganje održao Walter Hoflechner.

U popodnevnim satima radile su Sekcija za povijest istočne i jugoistočne Evrope, čijem smo radu bili nazočni, zatim radna grupa povjesničara na austrijskim općeobrazovnim školskim ustanovama i školama za profesionalno obrazovanje, Sekcija za povijest kulture i povijest znanosti, te radna grupa za kvantifikacije i uporabu računala u povijesnoj znanosti. Održana predavanja u prvoj Sekciji nisu ispunila naša očekivanja. Osobito se to odnosi na predavanja Karla Kasera o povijesno-antropološkom proučavanju porodice u jugoistočnoj Evropi, te Alojza Ivaniševića iz Instituta za proučavanje povijesti Istočne i Jugoistočne Evrope u Beču. Ovaj posljednji u središte svoga zanimanja postavlja pojmove nacije, vjeroispovijesti i religije u Hrvatskoj do Prvog svjetskog rata, ali je predavanje ostavilo dojam nedoradenosti i nedovoljne produbljenosti. Marija Wakounig, iz istoga Instituta, u svojem izlaganju obradila je djelatnost i život austrijskih plemića u carskoj diplomatskoj službi u Rusiji. Posljednje predavanje, o ulozi nadvojvode Ferdinanda II. Tirolskog u razdoblju drugog poljskog interregnuma, održao je Christoph Augustynowicz.

Istoga dana navečer, u organizaciji gradonačelnika Beča, upriličen je svečani banket za sudionike opisanih skupova.

Sutradan, 9. svibnja 1996. godine napustili smo Beč, iako se rad sekcija nastavio i toga dana.

Boris Zakošek